

Dynvåtmarker

Dynvåtmarker

Humid dune slacks

EU-kod: 2190

Länk: Gemensam text (namn och koder)

http://www.naturvardsverket.se/upload/04_arbete_med_naturvard/vagledning/naturtyper/naturtypergemensam.pdf#2

Beskrivning av naturtypen

Länk: Gemensam text (beskrivning av naturtypen)

http://www.naturvardsverket.se/upload/04_arbete_med_naturvard/vagledning/naturtyper/naturtypergemensam.pdf
#2

Utdrag ur EU:s tolkningsmanual

Humid depressions of dunal systems. Humid dune-slacks are extremely rich and specialised habitats very threatened by the lowering of water tables.

Sub-types

16.31 - Dune-slack pools (Charetum tomentosae, Elodeetum canadense, Hippuridetum vulgaris, Hottonietum palustris, Potametum pectinati): fresh-water aquatic communities (cf. 22.4) of permanent dune-slack water bodies.

16.32 - Dune-slack pioneer swards (Juncenion bufonii p.: Gentiano-Erythraetum littoralis, Hydrocotylo-Baldellion): pioneer formations of humid sands and dune pool fringes, on soils with low salinity.

16.33 - Dune-slack fens: calcareous and, occasionally, acidic fen formations (cf. 54.2, 54.4, in particular 54.21, 54.2H, 54.49), often invaded by creeping willow, occupying the wettest parts of dune-slacks.

16.34 - Dune-slack grasslands: humid grasslands and rushbeds (see 37.31, 37.4) of dune-slacks, also often with creeping willows (Salix rosmarinifolia, S. arenaria).

16.35 - Dune-slack reedbeds, sedgebeds and canebeds: reedbeds, tall-sedge communities and canebeds (cf. 53.1, 53.2, 53.3) of dune-slacks.

Svensk tolkning av definitionen

Dynvåtmarker är fuktiga eller vattenfyllda fördjupningar i sanddynssystem vid kusten vilka vanligtvis har uppkommit till följd av erosion ner till grundvattennivån. Naturtypen påverkas starkt av grundvattennivåns fluktuationer. Beroende på förutsättningarna (fuktighetsgrad, basinnehåll m.m.) kan en mängd olika, relativt stabila, vegetationstyper förekomma, t.ex. fuktängar, kärr eller blöta buskmarker.

Dynvåtmarker kan förekomma i många olika skepnader – allt från måttligt fuktiga svackor till olika typer av kärr med ibland öppna vattenytor. De specialiserade naturtyperna med ofta artrik vegetation påverkas starkt av sänkningar av grundvattennivån (torrläggning), vilket gör dem mycket sårbara.

På silikatmarker med kalkfattig sand förekommer växtarter som är typiska för magra våtmarker och fukthedar, till exempel klockklung, odon, pors, blåtåtel, trådstarr eller brunag. I dessa miljöer finns ofta vitmossor i bottenkiktet. I kalkrika områden förekommer istället växter som är typiska för rikare miljöer. Starkt kalkpåverkade dynvåtmarker med arter som till exempel majviva och kärnycklar klassificeras dock som rikkärr (7230). Torvbildning förekommer ofta, men inte alltid. Torvtäck-

et är oftast mindre än 30 cm djupt. Naturtypen är beroende av ytligt grundvatten, vilket gör den känslig för sänkning av grundvattennivån.

Trädskiktets krontäckningsgrad i kustnära dynvåtmarker är i representativa områden, där inte sentida planteringar har genomförts, mindre än 30 %. Bestånd av krypvide kan täcka mer än 50 % av områdets yta.

Kommentarer

Naturtypen är starkt variabel beroende på förutsättningarna. Naturtypen omfattar bland annat permanent vattenfyllda sänkor som inte har kontakt med havet, fuktedar, olika typer av kärr (tydliga rikkärr undantaget) och fuktiga/blöta buskmarker.

En del dynvåtmarker har betats under lång tid och i dessa är fortsatt bete viktigt för att de biologiska värdena ska bibehållas.

Dynvåtmarker täcker mycket små ytor och förekommer främst i Skåne, Hallands och Gotlands län. Vanligast är de i Halland, där nederbörden är relativt stor. I Halland hittar man också de bästa exemplen på väl utbildade dynvåtmarker av fattigkärrstyp. Exempel på värdefulla dynvåtmarker av rikkärrstyp finns på Gotska Sandön. Exempel på värdefulla betade dynvåtmarker finns särskilt i Halland.

Gränsdragning mot andra naturtyper

- Sanddyner är formationer som i huvudsak bildats med vindens hjälp. Liknande sandformationer, vilka dock inte räknas som dyner, kan ha uppstått genom inverkan av vatten eller inlandsisen.
- Kustzonsgräns: Kustnära sanddyner (2110-2190) är i normalfallet belägna i anslutning till aktiv dynbildning närmare än 5 km från havet och är inte avskilda från kustens dynmiljöer av andra ekosystem. Undantag från denna avgränsning kan göras om geologisk karta, vegetationskarta eller fältinventering visar att ett område bör klassificeras som kustdyn.
- Torvtäcket i dynvåtmarker är oftast mindre än 30 cm djupt.
- Trädskiktets krontäckningsgrad i dynvåtmarker är i representativa områden, där inte sentida planteringar har genomförts, mindre än 30 %. Bestånd av krypvide kan täcka mer än 50 % av områdets yta.
- Laguner (1150): Laguner står i fri förbindelse med havet och påverkas därmed nästan enbart av ytvatten. Dynvåtmarker (2190) saknar normalt helt kontakt med havet och påverkas i huvudsak av grund- eller markvattnen. Vid extremt högvatten kan dock havsvatten i sällsynta fall tränga in i dynvåtmarkerna.
- Risdyner (2140): Vid dominans av klockljung och odon klassificeras området som dynvåtmarker (2190).
- Sandvidedyner (2170): Om sandvide förekommer i dynvåtmarken och förekomsten av sandvide och krypvide täcker mer än 50 % av ytan klassi-

ficeras området som 2170. Om vidförekomsten täcker mer än 50 % av ytan, men sandvide inte förekommer, klassificeras området som 2190.

- Trädklädda dyner (2180): Om trädskiktets krontäckningsgrad i dynvåtmarken (igenväxningssvegetation undantaget) är större än 30 % klassificeras området vanligtvis som trädklädda dyner (2180).
- Fukthet (4010): I vissa kustnära områden kan fukthet förekomma på sandigt underlag och kan då vara svår att skilja från kustnära dynvåtmarker med klockljung och andra ris. I tydligt utvecklade dynsystem som finns i anslutning till aktiv dynbildning klassificeras området som dynvåtmarker (2190).
- Öppna kärr och mossar (7140): Om ett område kan klassificeras som såväl dynvåtmarker (2190) som öppna mossar och kärr (7140) så har 2190 företräde.
- Källor och källkärr (7160): Om dynvåtmarken utgörs av ett mineralrikt källkärr klassificeras området som källor och källkärr (7160).
- Rikkärr (7230): Om dynvåtmarkens växtsamhälle utgör ett välutvecklat och typiskt exempel på rikkärr ska området klassificeras som rikkärr (7230).
- Landhöjningsskog (9030): Kustnära sanddyner i områden med landhöjningskust (9030) ska klassificeras som dynvåtmarker (2190) om dynamrådet uppfyller definitionen för denna naturtyp och är belägen inom kustzonsgränsen.
- Skogbevuxen myr (91D0) förekommer i fuktiga till blöta miljöer där det finns ett mer än 30 centimeter djupt torvtäcke och grundvattenytan ligger högt. Om trädskiktets krontäckningsgrad är mindre än 30 % och underlaget utgörs av sand och området i övrigt uppfyller definitionen för kustnära dynvåtmark klassificeras området som dynvåtmarker (2190).

Viktiga strukturer och funktioner

- En naturlig dynamik i sanddynsområdet som helhet.
- Naturligt hydrologi.
- Viss omrörning genom tramp kan i vissa fall vara positivt för successionen.
- Bete eller slätter i områden som under lång tid präglats av hävd.
- En för naturtypen naturlig artsammansättning.

Betydelsen av olika strukturer och funktioner kan variera mellan olika objekt och vid bevarandearbetet måste det enskilda objektets förutsättningar beaktas. Det kan även finnas ytterligare strukturer och funktioner förutom de ovan nämnda som har betydelse i enskilda fall

Typiska och karakteristiska arter

Vetenskapligt namn	Svenskt namn	K-art	T-art	Grupp	Region
Kärlväxter					
Anagallis minima	knutört	K-art	T-art		B, K
Centaureum littorale	kustarun	K-art			
Centaureum pulchellum	dvärgarun	K-art			
Drosera anglica	storsileshår		T-art		B
Drosera rotundifolia	rundsileshår		T-art		B
Epipactis palustris	kärrknipprot		T-art		B, K
Gentianella uliginosa	sumpgentiana	K-art			
Hippuris vulgaris	hästsvans	K-art	T-art		B, K
Hydrocotyle vulgaris	spikblad	K-art	T-art		B, K
Juncus arcticus ssp. balticus	östersjötåg	K-art	T-art		B, K
Juncus bufonius	vägtåg	K-art			
Juncus capitatus	huvudtåg		T-art		B, K
Ophioglossum vulgatum	ormtunga		T-art		B, K
Radiola linoides	dvärglin	K-art	T-art		B, K
Salix repens	krypvide	K-art	T-art		B, K
Salix repens ssp. rosmarinifolia	rosmarinvide	K-art			

Klassificering enligt andra klassificeringssystem

Klassificeringssystem	Naturtypens motsvarighet
VIN:	Egen vegetationstyp saknas, ett stort antal olika fuktiga och våta vegetationstyper kan förekomma i dynvätmarker
EUNIS:	B1.8 Moist and wet dune slacks

Utbredning och förekomst

Länk: Gemensam text (utbredning och förekomst)

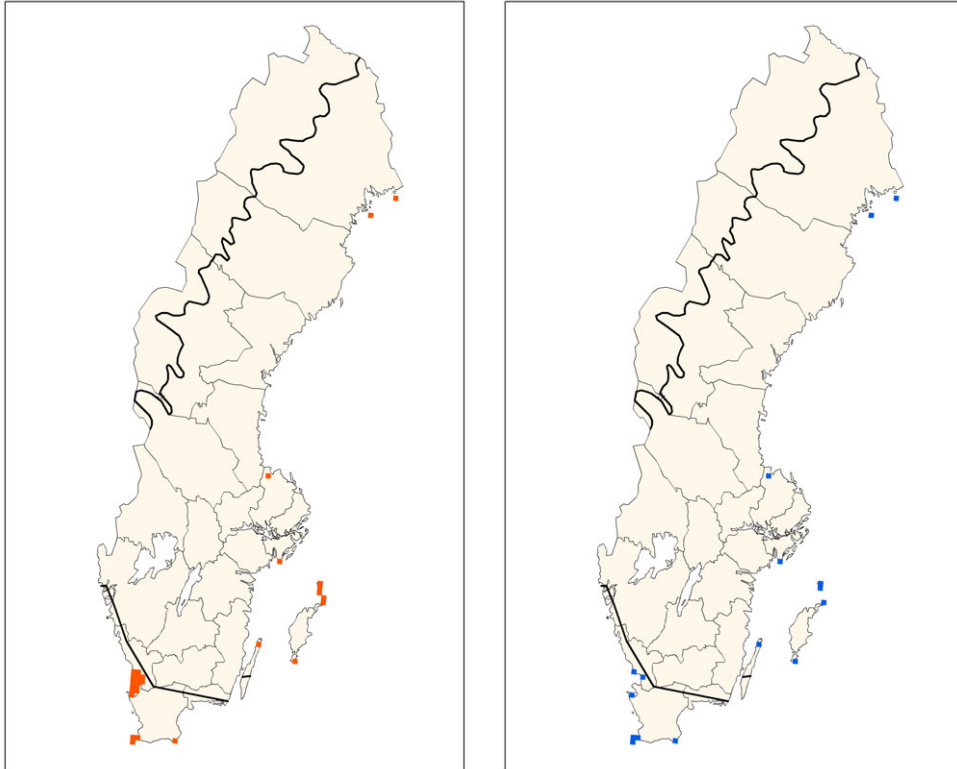
http://www.naturvardsverket.se/upload/04_arbete_med_naturvard/vagledning/naturtyper/naturtypergemensam.pdf
#5

Rapporterad nationell bevarandestatus år 2007

Rapporterat 2007	Reg. A	Reg. B	Reg. K	Totalt
Natura 2000-områden				
Utpökade för naturtypen (st)		8	4	12
Utbredning				
Aktuellt värde (km ²)		1 000	1 800	2 800
Referensvärde (km ²)		1 000	1 800	2 800
Bedömning aktuell status		Gynnsam	Gynnsam	
Bedömning trend		Stabil	Stabil	
Förekomstareal				
Aktuellt värde (km ²)		2,0	1,0	3,0
Referensvärde (km ²)		2,5	1,5	4,0
Bedömning aktuell status		Dålig	Dålig	
Bedömning trend		Stabil	Stabil	
Kvalitet				
Bedömning aktuell status		Otillräcklig	Dålig	
Bedömning trend		Stabil	Försämring	
Framtidsutsikt				
Bedömning aktuell status		Otillräcklig	Dålig	
Bedömning trend		Stabil	Stabil	
Samlad bedömning				
Bedömning aktuell status		Dålig	Dålig	
Bedömning trend		Stabil	Försämring	

Kommentarer till rapporterade uppgifter

Viktiga skäl till att naturtypen inte har bedömts ha gynnsam bevarandestatus är att naturtypen minskar i kvantitet och kvalitet på grund av trädplantering, upphörd hävd, kvävedfall, dräneringar och igenväxning av dynområden. Förhoppningar finns om förbättringar i framtiden eftersom restaureringsförsök pågår, men tills vidare antas de aktuella problemen i huvudsak kvarstå.

Figur 1. Svenskt utbredningsområde (till vänster) och förekomstareal (till höger).

Förutsättningar för bevarande

Länk: Gemensam text (förutsättningar för bevarande)

http://www.naturvardsverket.se/upload/04_arbete_med_naturvard/vagledning/naturtyper/naturtypergemensam.pdf
#8

Dynvåtmarker är beroende av en naturlig hydrologi i dynområdet. Dräneringar som sänker grundvattenytan påverkar naturtypen negativt. En uttorkande dynvåtmark växer ofta snabbt igen med träd och buskar. Om grundvattnet förorenas eller eutrofieras påverkas också naturtypen negativt. En del dynvåtmarker har under lång tid betats eller slåttrots och i dessa områden är fortsatt hävd nödvändigt för att naturtypen ska hållas öppen och naturvärdena bibehållas.

Gynnsamt tillstånd/bevarandestatus förutsätter att de typiska arterna inte minskar påtagligt i området respektive på biogeografisk nivå eftersom typiska arter indikerar att naturtypen upprätthåller viss kvalitet och viktiga ekologiska funktioner.

Förvaltning/skötsel

Dynvåtmarker är en starkt hotad naturtyp. Många dynvåtmarker har redan växt igen eller håller på att växa igen. Tidigare hölls naturtypen i många områden öppen

av bland annat bete. Skyddsplantering med till exempel tall och bergtall har påverkat naturtypen starkt negativt på många platser. Många öppna dynvåtmarker har numera blivit torrare och övergått till fuktiga buskmarker som i nästa fas kan gå över i trädklädda dyner.

Hotbild

- Igenväxning.
- Utebliven röjning av igenväxningsvegetation och minskat eller upphört bete leder på sikt till igenväxning av buskar och träd och utarmning av den hävdgynnade floran och faunan.
- Skötsel som avlägsnar kantzoner och mosaikmiljöer och skapar skarpa gränser mellan olika markslag.
- Spridning av gödsel i naturtypen påverkar floran negativt.
- Tillskottsutfodring av betesdjuren ger indirekt näringstillförsel till marken och missgynnar den konkurrenssvaga floran.
- Användning av avmaskningsmedel som innehåller avermectin är negativ för den dynglevande insektsfaunan.
- Kväveläckage från angränsande marker påverkar floran negativt.
- Utdikning och dräneringar som torkar ut naturtypen.
- Markexploatering och annan markanvändningsförändring i objektet eller i angränsande områden, exempelvis skogsplantering, dikning, vägar, anläggningar och täktverksamhet.
- Gödslings- och försurningseffekter från nedfall av luftburna föroreningar påverkar floran negativt.
- Kalkning.

Bevarandeåtgärder

- Gångse åtgärder för att upprätthålla gynnsam bevarandestatus så att ingen försämringar för naturtypen sker, (dvs att dess intressen respekteras i fysisk planering, tillståndsprovning, generell naturvårdshänsyn, förvaltning av skyddade områden, artskydd och uppföljning samt övervakning).
- Röjning av träd och buskar.
- Naturvårdsbränning.
- Bete eller i vissa fall slåtter.
- Ökad störningsintensitet kan övervägas i vissa fall. Mer tramp, t ex inga spänger.
- Åtgärder som kan minska kväveläckage och erosion från åkermarken är berättigade till EU-stöd. I regioner med miljöstöd för skydds-zoner bör länsstyrelsen uppmana till skydds-zoner på eventuella åkrar i anslutning till fuktängar.
- Landsbygdsprogrammets (2007-2013) miljöersättningar innebär att jordbrukare kan få ersättning för skötsel av slåtterängar och betesmarker. Jordbrukare som uppfyller vissa generella skötselvillkor kan få ersättning för

allmänna värden. Länsstyrelsen beslutar om vilka marker som därutöver kan få ersättning för skötsel av särskilda värden och fastställer skötselvillkoren i en åtagandeplan. Stöd för kompletterande åtgärder kan lämnas när natur- och kulturmiljövärdena kräver skötsel som lövtäkt, lieslätter eller efterbete. Dessutom finns ett projektstöd för restaurering av slätterängar och betesmarker. Ersättning för vissa insatser kan också erhållas från Utvald miljö inom landsbygdsprogrammet.

- Information och rådgivning bedrivs bland annat inom landsbygdsprogrammets åtgärder för kompetensutveckling av lantbrukare inom miljöområdet. Länsstyrelserna ansvarar för den regionala verksamheten som omfattar kostnadsfri enskild rådgivning, kurser och fältvandringar.

Regelverk

Länk: Gemensam text (regelverk)

http://www.naturvardsverket.se/upload/04_arbete_med_naturvard/vagledning/naturtyper/naturtypergemensam.pdf
#11

- Naturtypen ingår i art- och habitatdirektivets bilaga 1.
- Regelverk som är särskilt viktigt för naturtypen är markavvattnings- och strandskydd.
- Regelverk som är särskilt viktigt för naturtypens omgivning utöver det som nämns ovan skogsbrukets och jordbrukets regelverk.

Bevarandemål, målbildindikatorer och uppföljning

Länk: Gemensam text (bevarandemål och uppföljning)

http://www.naturvardsverket.se/upload/04_arbete_med_naturvard/vagledning/naturtyper/naturtypergemensam.pdf
#19

På Naturvårdsverkets hemsida om uppföljning i skyddade områden, finns en rapport (6379:2010) om uppföljning i skyddade områden. Den beskriver arbetet med formulering av mål och användande av målbildindikatorer för att följa upp målen. Rapporten beskriver det generella arbetet, och uppföljningen i detalj beskrivs i manualer för uppföljning av olika naturtyper. Det finns även manualer för uppföljning av olika naturtypsgrupper. Där finns information om arbetsmetoder, och exempel på olika målbildindikatorer.

Det finns bland annat manualer för Stränder och sanddyner, för Flygbildstolkning och för olika artgrupper.

Litteratur och kontaktuppgifter

Länk: Gemensam text (litteratur och kontaktuppgifter)

http://www.naturvardsverket.se/upload/04_arbete_med_naturvard/natur/naturgemensam.pdf#

Naturtyps- och ekosystemvis litteratur

Bergqvist, Erik 1981: Svenska inlandsdyner – Översikt och förslag till dynreservat.
Naturvårdsverket Rapport - SNV pm 1412.

Kontaktuppgifter

Anders Jacobson,
anders.jacobson@artdata.slu.se
018-67 24 79

ArtDatabanken
Bäcklösavägen 10
Box 7007
750 07 Uppsala